

SARJAKUVAKYSYMYS

eli kuinka viattomia vieteltiin 1950-luvun Suomessa

© Ville Pynnönen

Ralf Kauranen

1 1950-luvun Suomessa keskusteltiin sarjakuvien soveliaisuudesta aina Eduskunnassa asti.

Useille sarjakuvaharrastajille lienee tuttu amerikkalainen 1950-luvun keskustelu sarjakuvalehtien vahingollisuudesta sekä siihen liittyen yhdysvaltalaisen psykiatri Fredric Werthamin Seduction of the Innocent -kirja, niisanotun Comics Code -säännösten synty ja sen vaikutus paikalliseen sarjakuvalehdistöön.

Huomattavasti huonommin tiedetään sitä, että sarjakuvakeskustelu levisi kansainvälisesti laajasti eri puolille maailmaa.

Tässä artikkelissa on tarkoituksena valottaa Suomessa 1950-luvulla käytyä keskustelua sarjakuvien ja eritoten sarjakuvalehtien sopivuudesta lasten lukemistona. Aiheen puimisen yleisyys suomalaisessa yhteiskunnassa on yllättänyt ainakin allekirjoittaneen. Kattavaa esitystä suomalaisesta keskustelusta ei ole olemassa. Joissakin teoksissa ja artikkeleissa kuten esimerkiksi Merja Heikki-

sen kirjassa Sillä välin toisaalla... sekä Suomalaisen sarjakuvan ensyklopediassa on ainoastaan suppeasti viitteitä suomalaisen 1950-luvun sarjakuvakielteisyyteen.

Yleisesti ottaen keskeistä sarjakuvien kohdistetussa kritiikissä oli, että sarjakuvia pidettiin lapsille sopimattomina. Sarjakuvia vastaan argumentoitiin kahdella eri tavalla. Ensimmäinen sarjakuvia pidettiin sisällöltään lapsille sopimattomina, toiseksi sarjakuvan ilmaisumuotona nähtiin johdattavan lapsen pois "paremman" lukemisen eli kirjojen parista.

Sarjakuvien sisältöä moitittiin niiden "pelottavuuden" ja toisaalta niiden tarjoamien "moraalisesti kyseenalaisten" mallien vuoksi. Sarjakuvien katsottiin opettavan muun muassa väkivaltaisuu-teen ja suvaitsemattomuuteen. Kärjistäen: sarjakuvalehtien väitettiin tekevän lapsista lukutaidottomia nuorisorikollisia.

Sarjakuvien kohdistuva kritiikki ei suinkaan ollut uusi asia 1950-luvulla. Esimerkiksi jo vuonna 1909 amerikkalaisessa Ladies' Home Journalissa kritisoitiin päivälehtien sarjakuvallitteita. Toisen maailmansodan jälkeistä aikaa ja 1950-lukua voidaan kuitenkin pitää sarjakuvien tuomitsemisen huippukautena.

Eräänä merkinä tästä voidaan pitää keskustelun laajaa kansainvälistä levinneisyyttä. Eri tutkimuksissa on todettu,

että Suomen lisäksi sarjakuvat herättivät keskustelua ja vastarintaa ainakin seuraavissa maissa: Argentiinassa, Australiassa, Belgiassa, Brasiliassa, Chillessä, Etelä-Koreassa, Filippiinillä, Hollannissa, Irlannissa, Isossa-Britanniassa, Japanissa, Kanadassa, Kolumbiassa, Kuubassa, Länsi-Saksassa, Meksikossa, Norjassa, Perussa, Ranskassa, Ruotsissa, Taiwanissa, Tanskassa, Uruguayssa, USA:ssa, Uudessa Seelannissa ja Venezuelassa.

Suomalainen sarjakuvakeskustelu oli selkeästi tuontitavaraa. Ensimmäiset löytämäni merkit debatin rantautumisesta Suomeen ovat vuodelta 1953. Nk. sarjakuvakysymyksen suomalaisen käsittelyn alkuvaiheessa selostettiin lähinnä muissa maissa kuten Ruotsissa ja Yhdysvalloissa käytyä keskustelua sarjakuvien vahingollisuudesta. Usein todettiin myös, että Suomessa julkaistavat sarjakuvat eivät ole yhtä tuomittavaa sorttia kuin muissa maissa julkaistut sarjakuvat. Keskustelua haluttiin kuitenkin synnyttää myös Suomessa, ehkä lähinnä ennalta ehkäisevässä tarkoituksessa.

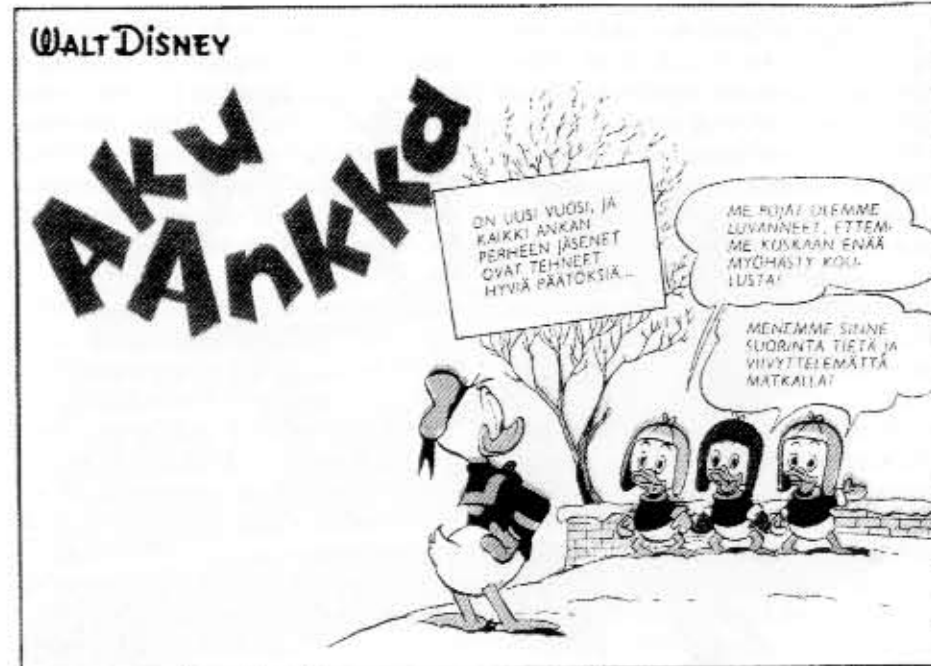
Kaiken kaikkiaan sarjakuvista käytävä keskustelu oli ulkomailta tuotu, aivan kuten myös sarjakuvalehdet julkaisumuotona ja niiden pääasiallinen sisältökin. Suomessa ensimmäiset varsinaiset sarjakuvalehdet ilmestyivät

vuonna 1949. Ne sisälsivät pääasiassa seikkailusarjakuvia, jotka esimerkiksi lännen- ja sotasarjakuvien muodossa säilyttivät suosionsa koko 1950-luvun ajan. Suurimmaksi lehdeksi kehittyi kuitenkin pian Aku Ankka ja kumppanit, jonka ensimmäinen numero ilmestyi joulukuussa 1951. Esimerkiksi Yhdysvalloissa suosittuja (ja nimienomaan moralistisia keskusteluita herättäneitä) EC-kauhutarjakkuvia ei julkaistu meillä ennen 1970-lukua.

Valtiovallan toimenpiteet

Vähitellen keskustelu sarjakuvista levisi, ja siihen osallistui useat tahot suomalaisessa yhteiskunnassa. Sarjakuvista keskusteltiin jopa eduskunnassa ja sen valiokunnassa. Toukokuussa 1956 hallitus teki eduskunnalle esityksen vuonna 1927 säädetyn, epäsiiveellisten julkaisujen levittämistä ehkäisemään annetun lain muuttamiseksi. Lainmuutoksella haluttiin reagoida "sukupuolikuria tai säädyllisyyttä loukkaavien julkaisujen" lisääntymiseen sotien jälkeen. Kohteena olivat ns. pornografiset julkaisut kuten eduskuntakeskustelussakin mainitut Kalle ja Cocktail.

Muutoschdotusta edeltäneessä komiteatyössä (Siivehellisesti vahingollisten julkaisujen levittämisen ja tuottamisen ehkäisemistä koskevien lainsäädännösten uudistamiskomitea) tai hallituksen esityksessä ei mainittu sarjakuvia, mutta eduskunnan lakivaliokunnan työskentelyssä ne nostettiin esille. Mietinnössään lakivaliokunta tuki hallituksen esitystä, mutta lisäsi: "Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että paitsi edellä mainitunlaiset myös eräät muut painotuotteet, varsinkin rikosaiheiset ns. sarjakuvat, vaikuttavat raaistavasti ja yleisiä moraalisia käsitteitä höllentävästi etenkin varhaisnuorisun keskuudessa, ja että tällaisten julkaisujen leviämisen estäminen olisi ainakin yhtä tärkeää kuin toimenpiteisiin ryhtyminen esityksessä tarkoitet-

"Walt Disney'n piirtämä" Aku Ankka hyväksyttiin vielä 1950-luvulla, mutta seikkailu- ja lännensarjakuvilla oli vaikeampaa.

tuja painotuotteita vastaan. Valiokunta onkin katsonut, että samojen menettelytapojen olisi oltava mahdollisia kaikkien moraalisia käsitteitä höllentävien painotuotteiden kohdalla."

Lisäksi lakivaliokunta edellytti, että hallitus "ensi tilassa" ryhtyy "laadultaan ala-arvoisten ns. sarjakuvien leviämisen rajoittamiseen". Eduskunnan käymässä lakichdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä kansanedustaja Anna-Liisa Tiekso-Isaksson kertasi lakivaliokunnan näkemyksen sarjakuvista ja totesi Suomessa vallitsevan "sarjakuvavillityksen". Sarjakuvien hän sanoi olevan lasten mieluisinta lukemista. Tiekso-Isaksson ei pidä sarjakuvaa sinänsä huonona asiana, vaan toteaa parinkymmenen vuoden takaisten sarjakuvajulkaisujen olleen "harmittomia ja hauskoja". 1950-luvun sarjakuvat sen sijaan tarjoavat "kaikkeaa sitä negatiivista, mitä ihmisen luonteesta piilee. Yleisimpiä aiheita ovat tappelut, murhat, varkau-

det, aseiden salakuljetukset, kidutukset, yli-ihmisen palvelonta, kaikki se, mikä on narkoosia lasten terveille ja raikkaalle mielikuvitukselle."

Pääasiassa lainmuutoksen ensimmäinen eduskuntakäsittely kuitenkin sivuutti sarjakuvan. Kielteisen kannan vanhoillisenä pitämäänsä lakiehdotukseen ja lakivaliokunnan mietintöön esitti kuitenkin edustaja John Österholm, joka ironisoi valiokunnan "hurskaita mietteitä kuvasarjojen moraalisia käsitteitä höllentävästä voimasta".

Myöskään ensimmäistä eduskuntakäsittelyä seuraavassa suuren valiokunnan käsittelyssä ei sarjakuvista juuri keskusteltu: kansanedustaja Felix Sepälä totesi lakichdotuksesta, että kyse on "tarpeettomasta lainsäädännöstä". Hänen kollegansa Erkki Mohell jatkoi: "sarjakuvallainsäädäntö enemmän tarpeen".

Kiinnostavaa, joskaan ei ehkä yllättävää on, että lakikeskustelun aikana ei missään vaiheessa mainittu nimeltä ainoatakaan sarjakuvaa tai sarjakuvalehteä. Kuitenkin ainakin Tiekso-Isaksson oli ilmeisesti tutustunut johonkin lännensarjakuvaan, josta hän toteaa: "Kuvaava ilmaus sarjakuvajulkaisujen hengestä suhteessa järjestysvaltaan on erästä tämän tapaisesta tuotteesta löytämäni: 'Ja sheriffejä en siedä maililla halmeilla. Saan heti ihottumaa, jos sellainen tulee minua kahta mailia lähemmäksi!'".

Loppujen lopuksi eduskunta hyväksyi lakimuutoksen marraskuussa 1956. Vastauksessaan hallituksen esitykseen eduskunta kuitenkin toisti lakivaliokunnan näkemyksen, että hallituksen on ryhdyttävä mitä pikimmiten toimiin sarjakuvien levittämisen rajoittamiseksi.

Moralistisia sävyjä sisältänyt amerikkalainen sarjakuvakeskustelu näkyi meilläkin. Oheessa Will Eisnerin näkemys aiheesta.

Eduskunnan vastauksen edellyttämiä hallituksen toimenpiteitä edusti oikeusministeriön asettama toimikunta, joka sai tehtäväkseen selvittää erityisen sarjakuvien kohdistuvan lainsäädännön tarpeellisuutta. Sarjakuvatoimikunta asetettiin vasta vuoden 1961 lopussa. Vuotta myöhemmin toimikunta totesi mietinnössään, että "tässä vaiheessa ei ole perusteltua aluetta ryhtyä lainsäädäntötoimenpiteisiin sarjakuvien ja niihin verrattavien painotuotteiden leviämisen rajoittamiseksi."

Perusteluissa mainittiin muun muassa, että kielto-toimenpiteet usein ovat tehottomampia kuin esimerkiksi myöntämien valistustoiminta sekä sarjakuvalehtien muutenkin itsestään laskeva suosio. Sarjakuvien suosion laskua selitettiin eduskunnan asiaan kiinnittämällä huomiolla kansalaisjärjestöjen toiminnalla sarjakuvakysymyksessä sekä ennen kaikkea television katselun lisääntymisellä. Toimikunnan mietinnössä mainitaan myös, että oikeusministeriö oli jo ennen toimikuntatyöskentelyn alkamista ottanut yhteyttä suomalaisia sarjakuvakustantajia edustaviin järjestöihin. Ministeriön tavoitteena oli ollut kustantajien omatoiminen sarjakuvien valvonta, mutta yhteydenpito ei ollut johtanut toivottuihin tuloksiin.

1950-luvun sarjakuvakeskustelun aikana ei eduskunnan toiveista huolimatta puuttunut sarjakuvien lainsäädäntötoimintaa. Valtiovallan piirissä käyty keskustelu päättyi Sarjakuvatoimikunnan mietintöön 1962.

Sarjakuvat ja lastensuojelu

Eduskunnan keskustelu ja päätös lain epäsiivellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä muutoksesta oli sarjakuvakysymyksen kannalta merkittävä siinä mielessä, että se toimi sysäyksenä Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhä aktiivisemmalle toiminnalle sarjakuvien parissa. Sarjakuvien kiinnitettiin liiton toimesta huomiota jo ennen maan hallituksen ehdotusta lainmuutoksesta, mutta eduskunnan päätöksen selvitteä järjestettiin lastensuojeluliiton toimesta asiantuntijakokous, jossa päätettiin perustaa liiton alaisuuteen sarjakuvavaliokunta.

Lastensuojeluliiton sarjakuvavaliokunta sai tehtäväkseen edistää sarjakuvien kohdistuvaa tutkimustoimintaa, suunnitella valistustoimintaa, suunnitella "kasvatuksellisesti ja psyykkisesti arvokasta ja sopivaa sarjakuvakirjallisuutta", valmistella sarjakuvien valvonta- ja tarkastustoimintaa sekä toimia yhteistyössä muiden maiden kanssa sarjakuvakysymyksen käsittelyssä. Valiokunnassa olivat edustettuina Mannerheim-liitto, lehtikustantajat sekä erilaiset kasvatuksen ja nuorisotyön ammattilaiset.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton sarjakuvavaliokunta toimi enemmän tai vähemmän aktiivisesti seitsemän vuoden ajan, vuodesta 1957 vuoteen 1963. Ensimmäisenä toimenpiteenään sarjakuvavaliokunta halusi paneutua Suomessa ilmestyviin sarjakuviiin. Tätä tarkastustoimintaa varten haluttiin ensin kuitenkin luoda normisto, jonka mukaan eri sarjakuvia voitaisiin arvioida. Normistoa laadittaessa haettiin esikuvia muista pohjoismaista. Mannerheim-liitosta otettiin yhteyttä tanskalaiseen opetusministeriön alaiseen komiteaan Det kulorte udvalg, norjalaiseen valtiolliseen komiteaan Det rådgivende utvalg for tegneserier sekä ruotsalaiseen kansalaisjärjestöjen yhdistykseen Svenska seriekommittén. Mallia haettiin myös valiokunnan jäsenen H. A. Turjan kirjasta "Sarjakuva kasvatustekijänä ja opetusvälineenä", jossa tekijä selostaa yhdysvaltalaisen sarjakuvakustantajien säännöstöä sarjakuvalehtien sisällöstä eli ns. Comics Codea (kts. tästä Sarjainfo n:o 31).

Ulkomaisia säännöstömallia ei kuitenkaan alettu suoralta kädeltä soveltaa Suomen oloihin, vaan seuraavana toimenpiteenään valiokunta päätti kerätä lisätietoa. Päätettiin tutkia sarjakuvaongelmaa muissa maissa, Suomessa ilmestyvien sarjakuvien laatua, määrää ja levinneisyyttä, sarjakuvia koskevia säännöstöjä sekä sarjakuvien psyykkisiä ja kasvatuksellisia vaikutuksia lukijoihinsa.

Valiokuntaan kuului Gay von Weisenberg, joka toimi nuorisokasvatustalon lehtorina Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa. Hän kirjoittikin tutkielman "Katsaus sarjakuvatuotuksiin", joka kansainvälisiä tutkimuksia hyödyntäen selvittää sarjakuvien levinneisyyttä, lukijakuntaa, mahdollisia vaikutuksia sekä eri maiden sarjakuvia koskevaa lainsäädäntöä. Lisäksi Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa tehtiin 1950-luvulla Mannerheim-liiton aloitteesta kaksi sarjakuva-aiheista tutkielmaa nuorisoneuvoston tutkintoa varten: Ritva Karimon "Sarjakuvien julkaisutoiminta Suomessa" ja Toimi Rissanen "Tutkimus sarjakuvien levinneisyydestä kansakoululaisten keskuuteen ja mielipiteitä sarjakuvien vaikutuksesta lukijoihinsa".

Toisin kuin eduskuntakäsittelyssä, näissä töissä tehdään myös tarkempaa erottelua ns. "hyvien" ja "huonojen" sarjakuvien välillä. Yleisesti huonoiksi sarjakuviksi Rissanen määrittelee "seikkailu- ja rikossarjat", jotka "ovat usein huonosti piirrettyjä ja tekstinsä puolesta kehoja" ja "tekevät lukijainsa mielen levottomaksi ja antavat herätteitä rikollisiin tekoihin". Karimon mielestä huonoja ovat sarjat, "jotka menevät kaupaksi niiden alempiin vietteihin vetoavan kuvituksen ja kerronnan tähden". Lisäksi Karimo on epäileväinen Satusarjojen ja Kuvitettujen Klassikkojen tyyppisten lehtien suhteen, "sillä ne tukahduttavat lasten ja nuorten innostusta hyvään satu- ja kaunokirjallisuuteen". "Hyväksi" Rissanen määrittelee Aku Ankan, jota "vastaan ei pitäisi ollakaan huomauttamista, sillä onhan se tunnetun taiteilijan Walt Disney'n piirtämä (sic!), joten se täyttää myös taiteelliset vaatimukset. Huumorin kannalta sitä voidaan pitää myös hyvänä". Myös Nakke Nakuttaja saa "hauskoine tapahtumineen" vapauttavan tuomion.

H. A. Turjan tehtäväksi tuli laatia ehdotus sarjakuvien tarkastamisperusteiksi. Ehdotuksessaan Turja hyödynsi Comics Coden normistoa, jota kuitenkin pidettiin sarjakuvavaliokunnassa liian amerikkalaisena eli vieraana Suomen oloihin. Valiokunnan piirissä laadittiin parikin omaa sarjakuvien arvostelulomaketta.

Ensimmäisessä lomakkeessa sarjakuvia arvioitiin kolmesta näkökulmasta: "kasvatukselliset yms. seikat", "tietoai-

nes" sekä "kuvallinen ja kielellinen asu". Ensimmäinen ryhmä kiinnitti huomiota sarjakuvan esityksen rehellisyydestä, raittiudesta, tupakoitsemattomuudesta, säädyllisyydestä, oikeamielisyydestä, sukupuolisesta moraalisuudesta, epäitsekkydestä, yhteisvastuullisuudesta, jalomielisyydestä, ihmisrakkaudesta, auttavaisuudesta, avioliitto- ja perhelämästä, yhteiskuntajärjestyksestä ja uskonnollisista arvoista. Otsikon "tietoaines" alla arvioitiin sarjakuvan luotettavuutta, mielikuvitusmaailman rakentavuutta, elämänläheisyyttä ja tiedollista opettavuutta. Kuva- ja kieliasun kriteereitä olivat esteettisyys, lapsentasoisuus ja oikeamielisyys. Jokaista yllämainittua kriteeriä arvioitiin asteikolla ehdottomasti haitallinen (-2), jossain määrin haitallinen (-1), kohtalaisen myönteinen (+1) ja hyvin myönteinen (+2).

Toinen lomake oli konkreettisempi. Siinä arvioitiin eri piirteiden esiintymistiheyttä (ei esiinny, esiintyy jonkin verran, esiintyy runsaasti) sarjakuvissa. Piirteiden pääryhmät olivat "lainvastainen sisältö" (henkirikoksia, omaisuusrikoksia, siveellisyysrikoksia, jumalanpilkkaa, kavalluksia ja petoksia, väärennyksiä, viranomaisen vastustamista, valtiota vastaan tähdättyjä rikoksia, kiristystä), "hyvän tavan ja hyvän maun vastainen sisältö" (sadismia, heikompien räikeätä pilkkaamista tai kiusaamista, avun tarpeessa olevan ihmisen apua vaille jättämistä, sopimattomia alastomuus- tai riisuutumiskohtauksia, värillisten rotujen halveksuntaa tai epämiellyttävinä esittämistä, väkijoumien käyttöä, avioliiton pilkkaamista tai aviollista uskotomuutta) sekä "muodollinen sisältö" (huonoa kielenkäyttöä, huono kuvaus). Lisäksi lomakkeessa oli kohta, johon voi merkitä, mille ikäryhmille sarjakuva ei sovi (alle 7-vuotiaat, 7-11-vuotiaat, 12-15-

vuotiaat, yli 16-vuotiaat).

Esimerkkinä mainittakoon, että Mannerheim-liiton arkistosta löytyy yksi täytetty lomake, joka koskee lehteä *Tex Seikkailu*. (Lomake on päivätty huhtikuussa 1959 ja lehden numeroksi on mainittu n:o 8. Epäselvää on, onko kyseessä vuoden 1959 vai jonkun aikaisemman vuoden n:o 8.) Lehteä arvioidaan seuraavasti: raittiudesta -1, yhteisvastuullisuudesta +1, ihmisrakkaudesta neljä kertaa -2, avioliitosta ja perhelämästä +1, yhteiskuntajärjestyksestä -1, mielikuvitusmaailman rakentavuudesta -2, elämänläheisyydestä -2, tiedollisesta opettavuudesta -2. Lehden saamat yhteispisteet ovat -14 ja arviona esitetään: "Ei elämänläheinen eikä opettavainen. Ihmisiä kohti suunnattu aseita runsaasti. Ei suositeltavaa."

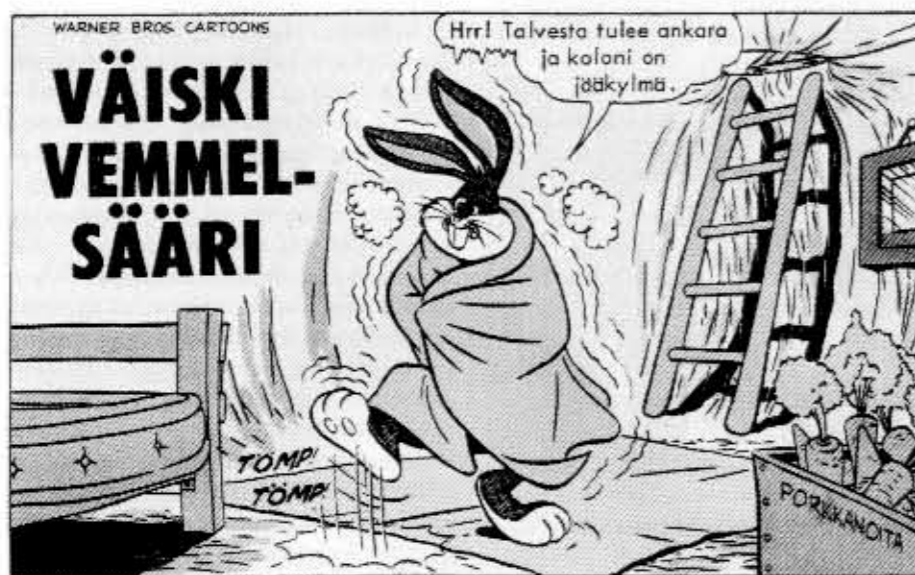
Arvostelulomakkeita ei ilmeisesti kui-

tenkaan koskaan käytetty kuin kokeilumielessä. Alkuperäisenä aikomuksenahan oli, että normiston avulla pystyttäisiin tekemään suosituslistoja sarjakuvalehdistä lasten vanhemmille. Näin ei kuitenkaan Suomessa 1950-luvulla tapahtunut. Valistuspuoli jäi muutenkin aika vähälle Mannerheim-liiton toiminnassa. Sarjakuvavaliokunnan toimintaa ja tehtyjen tutkimusten tuloksia selvitettiin tiedotusvälineille yhdessä tiedotustilaisuudessa.

Liitto tuotti myös keskustelurainan nimeltä "Erkki ja sarjakuvat". Siinä kerrotaan, kuinka innokas sarjakuvien lukija Erkki on haluton auttamaan äitiä kotias-kareissa, pärjää heikosti koulussa, kiusaa nuorempiaan ja sortuu näpistelyyn. Erkki ja sarjakuvat antaa yksinkertaistetun kuvan sarjakuvavaliokunnan näkömyksistä sarjakuvaharrastuksen kielteisistä vaikutuksista lapseen.

Taustatietoja sarjakuvista käytävän keskustelun pohjaksi tarjoava rainase-loste antaa monivaihteisemman kuvan sarjakuvien vaikutuksista lukijaan. Siinä määritellään sarjakuva ongelmaksi ainoastaan pienelle vähemmistölle lapsista. Heistä "tulee todella sarjakuvaintoilijoita, joissa on havaittavissa myös neuroottisia piirteitä". Tämä näkökanta kuvaa muutenkin Mannerheim-liiton sarjakuvatoiminnan piirissä vallinnutta ajattelutapaa. Vaikka sarjakuvat nostettiin esille ongelmana, ei sorruttu yksioikoiseen sarjakuvien tuomitsemiseen. Sarjakuvakysymyksestä pyrittiin ennen kaikkea tuottamaan tietoa; sarjakuvien ongelmallisuus ei ollut mikään itsestäänselvyys.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton sarjakuvavaliokunnan toiminta loppui 1963. Toiminnan hiipumiseen vaikuttivat oikeusministeriön aloitteet sarjakuvan

alalla. Ensin liitossa odotettiin ministeriön ja sarjakuvakustantajien välisen keskustelujen tuloksista, sittemmin ministeriön alaisen Sarjakuvatoimikunnan mietintöä. Merkittävä syy toiminnan loputtamiseen oli varmasti myös television kasvava suosio ja täten sarjakuvien muodostaman "uhkan" häilyminen.

Muuta toimintaa

Valtiovaltaa (eduskuntaa, hallitusta, ministeriöitä) sekä Mannerheimin Lastensuojeluliittoa voinee pitää sarjakuvakysymyksen tärkeimpinä käsitelijoinä: ensin mainittua poliittisen valtansa ja viimeksi mainittua pitkäaikaisen toimintansa johdosta. Sarjakuvakysymystä käsiteltiin kuitenkin monessa muussakin piirissä, mutta toiminta oli rajoitettumpaa. Niin sanomalehdissä kuin erilaisissa asiantuntijalehdissä esiintyi pitkin 1950-lukua kirjoituksia sarjakuvien mahdollisista vaaroista. On vaikeaa arvioida, miten laajoja kansanpiirejä sarjakuvakeskustelu kosketti, mutta ainakin sarjakuvat poikivat jonkin verran yleisönosastokirjoituksia.

Sarjakuvat puhuttivat myös naisjärjestöjä ja nuorisjärjestöjä. Eri ammattiryhmien piirissä sarjakuvakysymystä käsiteltiin ainakin kirjastoväen sekä lapsia ja nuorisoa tutkivan yliopistoväen piirissä. Molempien tahojen intressit yhtyivät luku- ja harrastustutkimuksissa, joita tehtiin niin kasvatus- kuin yhteiskuntatieteilijöiden toimesta.

Sarjakuvien arvostuksen kannalta merkittävänä voi pitää sosiologien Erik Allardt'n, Pentti Jartin, Faina Jyrkilän ja Yrjö Liltusen tutkimusta nuorison harrastuksista. Heidän kirjassaan vuodelta 1958 esitetään keskeisenä tutkimusloksena, että nuorten omistautuminen

ns. hyville ja huonoille harrastuksille on yhteydessä toisiinsa. Toisin sanoen nuori, joka harrastaa runsaasti "hyviä" asioita (lukee kirjoja, on aktiivinen järjestöissä), harrastaa myös runsaasti "huonoja" asioita (lukee sarjakuvia, istuu kahviloissa). Tulos oli siksi merkittävä, että se osoitti yleisen väittämän sarjakuvien lukemista vähentävästä vaikutuksesta vääräksi. Yleisesti ottaen suomalaisten tutkijoiden piirissä ei muutenkaan esitetty kärkevää kritiikkiä sarjakuvia kohtaan. Esimerkiksi Werthamin kirjan Seduction of the Innocent tai ruotsalaisen Nils Bejerot'n kirjan Barn - serier - samhalle kaltaisia selkeästi sarjakuvat tuomitsevia esityksiä ei Suomessa tehty, eikä tällaisia teoksia käännetty suomeksi.

Lopuksi

Suomalainen keskustelu sarjakuvista ei ottanut tulta samalla tavalla kuin monessa muussa maassa. Tähän on varmasti monta syytä. Yksi syy voi olla sarjakuvalehtien ja näin ollen myös sarjakuvakeskustelun varsin myöhäinen tulo Suomeen. Vaikka usein puhutaan 1950-luvun sarjakuvakeskustelusta (ja niin olen tässäkin tehnyt), esimerkiksi Yhdysvalloissa puitiin sarjakuvalehtien vahingollisuutta jo 1940-luvulla. Suomalaiset sarjakuvalehtimarkkinat olivat nuori ilmiö television ilmaantuessa kilpailijaksi sekä lasten että huolestuneiden kasvattajien huomiosta. Toinen syy saattaa olla suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen asiantuntijakeskeisyys. Voimakkaan tuomitsevaa ilmapiiriä ei syntynyt, kun sarjakuvakysymyksestä haluttiin ennen kaikkea tutkittua tietoa. Kolmantena syynä voi nähdä sarjakuviin ja sarjakuvalehtiin liitetyt myönteiset merkitykset. Ehkäpä sarjakuvalehdet

nähtiin myönteisenä länsimaisena (amerikkalaisena) kulttuuri-ilmiönä, joiden avulla Suomi oli osa läntistä kulttuuria. Tämän näkemyksensä Markku Koski on jo esittänyt Aku Ankka -lehdessä, mutta on ajateltavissa, että se jossain määrin pätee sarjakuvalehtiin ylipäätään.

Joka tapauksessa on syytä muistaa, että sarjakuvista kuitenkin keskusteltiin 1950-luvulla kielteiseen sävyyn. Vaikka tuomiot Suomessa monessa mielessä olivatkin laimeampia kuin muualla, ei 1950-luvun kielteisävytteinen keskustelu ole voinut olla vaikuttamatta sarjakuvien arvostukseen myöhemmin. 1950-luvulla valettiin Suomessa perästä epäluulolle sarjakuvia kohtaan, mikä näkyi sittemmin esimerkiksi 1970-luvun keskusteluissa kauhu- ja väkivaltasarjakuvien vahingollisuudesta. Silloin vakiintui todennäköisesti myös käsitys sarjakuvista nimenomaan lasten lukemistona. ■

Kirjoittaja valmistelee Åbo Akademin sosiologian laitokselle väitöskirjaa 1950-luvun sarjakuvakysymyksestä.

Sarjainfo on Suomen PARAS (ja ainoa) sarjakuvaan erikoistunut aikakauslehti.

Luvassa vuonna 2001: huippuluokan haastatteluja, perinpohjaisia artikkeleja, arvosteluita, säälä ja roipetta!

parempi katua kuin katsoa! Tilaa Info, NYT!!!

Tilauksen voit tehdä kätevästi myös Suomen sarjakuvaseuran www-sivujen kautta: www.kupla.net

Tee selkeyttä sarjakuvakaaokseen ja tilaa **SARJAINFO**

Tilaaajan nimi

Osoite

Postinumero ja -paikka

Allekirjoitus
(Alakäsiltä huoltajan allekirjoitus)

Suomen sarjakuvaseuran jäsenyyttä, johon kuuluu Sarjainfon tilaus:

- alle 18 vuotias 80mk
- 18 vuotta tai enemmän 90mk
- pelkkä Sarjainfon tilaus 110mk
- tukijäsen 900mk

NUOLLE POSTINEN
TÄMÄ FAX
SUJUTTA KOKO
HOITO KÄRPPÄ-
HUOLEN, TÄÄ

SARJAINFO

SUOMEN
SARJAKUVASEURA
PL 927
00101 HELSINKI

DUPPY
64 sivua/45. RASTA COMICS

HALUATKO OMAN?
LÄHETÄ 15 mk OSOITTEESEEN!

CHRISTER LINDSTRÖM
PUUTARHAK. 11-13 c118
20100 TURKU

LONKKA EO
40 sivua
KATIRAPIA

SAATAVANA AINAKIN
KIASMASTA METEORISTA,
AKAT. KIRJAKAUPASTA,
KUKUNORISTA (TRE)
e-mail: rapia@uiah.fi

marko turunen
rakkautta viimeisellä silmäyksellä
40mk kresohatit hundelet juultsankatu 9, 70500 kuopio

Aina trendikästä pienieleistä omaelämäkerrallista sarjakuvaa...? Ei.
Sivä hankittohahmeja...? Ei.
Herkkää ja elävää viivaa...? Ei.

SAASTAA!
THE WORST WESTERN COMIC EVER!
BLANCO nro 1
(BLANCO IN THE HOUSE OF BECAY)
20mk. (A5, 32 sivua, engl. kiel.)

VUORMA
LINNANKATU 31 AS. 7
90100 OULU

Myös saatavana KAAPUVEIKKO JA VEROKARHU
alunsa hintaan 30mk tai hieno molempia 40 mk.

COMICS COMIC 60 PAGES
30FIM \$6

GLÖMP4

SAMI AHO JYRKI HEIKKINEN MIKKO JYLHÄ MERJA JÄRYELIN MIKA LIETZEN
MARKO KALLIOKOSKI JARNO LÄTVA-NIKKOLA MARKO LÄTVA-NIKKOLA JUHO MARTTILA
BÄNNE LUUMARJA TOMMI MUSTURI HENNA RAITALA VILJA TAKALO MIKKO VÄYRYNEN

BEING RYTTÄLÄNTIE 9 35500 KORKEAKOSKI FINLAND
TOMMUSTUR@UIAH.FI

INCLUDES TRANSLATIONS IN ENGLISH